

sengőkkel, akik zenét hallgattak, amíg társaik dolgoztak.

A második feladat szóban zajlott, a vetélkedő levezetője tette fel a kérdést, és aki először jelentkezett, annak volt lehetősége válaszolni. A következő feladat az *Emlékek* címet kapta, minden csapat húzott egy-egy borítékot, melyben egy jellegzetes keszthelyi épület fotóját találták, ezt kellett felismerniük és pár szóval bemutatniuk. Az utolsó feladatban négy zenei részletből fel kellett ismerniük azt az egyet, melyre Festetics György vendégei táncolhattak a kastély báltermében.

Rendkívül éles és szoros küzdelemben a legjobb csapat a nagykanizsai lett, a kiváló felkészülés eredményeként pedig mindenki emléklapot és ajándékot kapott a jó hangulatú versengés végén.

Az eredményhirdetés után *Szalai Sándor*, a keszthelyi szervezet elnöke megköszönte a szervezők munkáját, és reményét fejezte ki eme hagyományteremtő vetélkedő sikeres folytatására.

Borbélyné Verebélyi Judit
könyvtáros, a vetélkedő levezetője

Mozgókönyvtár – Lendületben a német irodalom

Szemelvénykötet és beszélgetés a mai német irodalomról

2009. január 23-án a Goethe Intézet könyvtárában a német irodalom hat fordítójával beszélgethettünk azokról a művekről, amelyek a közelmúltban jelentek meg. A beszélgetés előzménye egy olyan könyvajándékozási program volt, amely 2008. december 1. és 7. között a 4-es, 6-os villamos Blaha Lujza tér és Boráros tér közötti szakaszán zajlott le. A Goethe Intézet a kortárs német irodalom sikeres regényeiből állított össze egy kis kötetet, amelyet a villamoson utazók akkor kaphattak meg, ha utazás közben könyvolvasáson „kapták őket”. A vékony kötet címe *Mozgókönyvtár*. Részleteket válogattak össze tizenhárom kortárs német író magyarul már megjelentetett műveiből. Minden szemelvény után néhány sorban bemutatják a szerzőket és a műveket. A kötet végén egy lista található, amely

az írók betűrendjében sorba szedi az 1989 óta megjelent minőségi kortárs német nyelvű szépirodalom és ifjúsági irodalom magyar fordításait.

A *Mozgókönyvtár* kötet előszavában az intézet igazgatónöje, *Gabriele Gauer* az alábbiakat írta a program létrejöttéről:

„Gondolt már arra, hogy a villamoson utazva egy mozgókönyvtárral közlekedik? Nekünk szinte fel sem tűnik, sok külföldi azonban őszintén rácsodálkozik erre a jelenségre. Berlinben, Londonban és Madridban ugyanis metrón, buszon vagy villamoson legfeljebb újságot szokás olvasni. Bátran kijelenthetjük, hogy Budapest az utazó könyvek városa! ...

A nevezetes nagykorúti villamoson, Európa legforgalmasabb villamosvonalán fogant meg bennünk az ötlet, hogy a nyilvános térben kapcsolatba lépjünk az utazó könyvbarátokkal. Hogy a jövőben ne csupán a Goethe Intézet falain belül igyekezzünk kedvet csinálni a német irodalomhoz, hanem az utcán, a villamoson, a kávéházakban is, mindenütt, ahol az emberek olvasnak. Legyen ilyen a mi *mozgókönyvtárunk!*”

Az elmúlt húsz évben nagyon gazdag és változatos azoknak a műveknek a sora, amelyek a modern német irodalomból megjelentek. A fent említett kötet előszavában a fordítóknak külön, kiemelten köszönetet mondtak.

Talán ennek a következménye volt, hogy január 23-án, pénteken este a Goethe Intézet könyvtárába hat fordítót hívtak meg azért, hogy beszélgessenek, beszéljenek azokról a szépségekről és nehézségekről, amelyek küzdelmet vagy élvezetet okoztak, okoznak egy-egy mű fordítása során. A meghívott hat fordító: *Adamik Lajos*, *Blaschik Éva*, *Farkas Tünde*, *Fodor Zsuzsa*, *Nádori Lídia*, *Tapodi Rita* volt. A beszélgetés során idéztek a művekből, összehasonlítottak szövegeket, kifejezéseket, vagy hosszabb részletet olvastak fel a regényből. Az általuk fordított regények nagyjából az elmúlt tíz év kortárs német irodalmát reprezentálják. A szerzők többsége a kilencvenes évek után kezdett alkotni. Két író halt már meg és így idősebb nemzedékhez tartozott. Egyikük *Michael Ende*, akinek *A végtelen történet* című műve már kilencven előtt nálunk is nagy siker volt. Az 1944-ben született *W. G. Sebald* balesetben halt meg, és csak néhány regényt alkotott, amelyek nagyon sikeresek lettek, és hamarosan mindegyik magyarul is olvasható lesz.

duló versek német és magyar nyelvű felolvasásával. Michael Ende meseregényei kapcsán a fordító mosolyogva mesélte, hogy a Gombos Jim könyvek csak azért nem jelenhettek meg 1990 előtt, mert a kalózok lobogóján vörös csillag volt. Ez volt a szerző első meseregénye, amelyet tizenkét kiadó elutasított, de 1960-ban kiadták, és így kezdődött a Gombos Jim történetek karrierje.

Saša Stanišić:

Hogy javítja a katona a gramofont

Fordító: Farkas Tünde

Volt némi bizonytalanság – az egyébként szláv nyelvből is fordító előadók között – Saša Stanišić nevének pontos kiejtése körül, de a felolvasás során egyformán nagyokat nevtünk. A fordító egy burleszkyszerű epizódot ragadott ki az alig harmincéves boszniai-német író önéletrajzszerű regényéből. A mű története egy vidám, szeretet-

Az este házigazdája és moderátora Nagy Márta, a kulturális osztály vezetője volt, aki a beszélgetést az alábbi idézettel kezdte:

Borges írja az *Ezer-egyéjszaka* meséinek fordításai kapcsán: „Egy mű szellemét lefordítani olyan roppant, olyan esztelen terv, hogy az ember minden

veszteség nélkül felhagyhat vele; a szó szerinti fordítás olyan, minden fogalmat meghaladó pontosságot követel, hogy nem áll fenn egy ilyen kísérlet megvalósíthatóságának a veszélye.”

A fordítók megpróbáltak megküzdeni a mű szellemével és olyan „szó szerinti” fordítást hoztak létre, amellyel talán sikerült megvalósítani a megvalósíthatatlant.

Michael Ende: Gombos Jim és Lukács, a masinista

Fordító: Tapodi Réka

A gyermekkönyvtárosok figyelmébe ajánljuk elsősorban ezt a meseregényt, és azoknak, akik szeretnek mesevilágban kalandozni, hercegek és kalózok között. Jó, ha a mesefordítóknak vannak gyermekei és iskolai tanítványai, akik szívesen segítenek a beszélő vagy hangutánzó nevek magyarításában. Tapodi Réka többek között a fordítás játékosnak tűnő, de nehéz feladatát illusztrálta a könyvben előfor-

tel teli gyerek tragikomikus sorsa. El kell menekülni a vérbő, vidáman nyüzsgő életből a közeledő délszláv háború egyre embertelenebb brutalitásai miatt. Különösen nem egyszerű az élete annak, aki félig szerb és félig bosnyák. A szerző, aki gyerekként családjával Németországba menekült, ebben a könyvében életre szeretné mesélni nagyapját. Elmondani a tragikus pillanatok mellett a mulatságos helyzeteket, az eltűnt családot, közösséget, a meghittséget, a bosnyák szülőfalut, Višegradot.

A fordítók, ha olyan szerencsések, hogy élő és ráadásul még együttműködő szerző művével foglalkoznak, akkor munkájukban az e-mail, az internet egészen új helyzeteket teremhet. Például Stanišić műve fordításakor is sok kérdés vetődött fel, hiszen a szerb–bosnyák szokások, mondatfordulatok értelmezése nem volt egyszerű feladat. A fiatal szerző létrehozott egy honlapot, ahova minden fordítója feltette azokat a kérdéseket, amelyek munkája során nehézséget okoztak. Minden fordító olvashatta és érthette, ha más nem, legalább a választ, és a szerző így is elősegítette a pontosabb értelmezést anélkül, hogy ugyanazt a kérdést többször is meg kellett volna válaszolnia.

Terézia Mora: Nap mint nap
Fordító: Nádori Lídia

Nádori Lídia hasonlóképpen szinte napi kapcsolatban volt az írónővel, akinek anyanyelve magyar, anyanyelve német (magyarországi kisebbségi). Terézia Mora szintén műfordító is, többek között Eszterházy-regényt is fordított németre.

A fordítónő azért választotta ezt a könyvet, mert úgy érzi, hogy Magyarországon sokkal kisebb visszhangot váltott ki a mű, mint amit megérdemelt volna. Németországban nagy sikert aratott. A regény története ezúttal is a délszláv háborúból egy nyugati nagyvárosba menekülő emigráns története. Az előbb ismertetett könyvvel ellentétben itt a történet főhőse és a kalandok is titokzatosak, minden konkrétságot nélkülöznek, olyanok, mintha bárhol megtörténhetek

volna. A szerző következetesen törekedett arra, hogy semmi konkrét, semmi beazonosítható ne legyen. A magyar nyelven is beszélő nevű „Abel Nema, a délszláv háború elől menekülő, gyökereit és identitását hasztalanul kereső emigráns vonzó és titokzatos alak [...] nap mint nap nekiindul, hogy úrrá legyen a sorsán” – írja a könyv fűlszövege.

Érdekességként elhangzott az, hogy a fordítóknak gyakran kell manapság lefordítaniuk a köznapi beszédben előforduló meglehetősen vulgáris kifejezéseket, ú.n. csúnya szavakat. Néha áthidalhatatlan problémát jelent például az, hogy más a szó, a kifejezés hangulata, értelmezése magyar és más német nyelven, a német szövegkörnyezetben. Az egyikben sokkal erősebb, brutálisabb, míg a másikban sokkal kevésbé durva.

Daniel Kehlmann: A világ fölmérése
Fordító: Fodor Zsuzsa

E mű szerzője is a fiatal, harmincas nemzedék tagja, és ezt a kötetét már negyven nyelvre lefordították. Elég érdekes, ámbar az olvasó türelmét néha igénybevevő történet eleve nedik meg a regényben. A XVIII. század vége felé két fiatal német tudóspalánta – Alexander von Humboldt és Carl Firedrich Gauss – elhatározza, hogy „felméri a világot”. Végigvándorolnak, küszködnek hegyeken, völgyeken, sivatagokon keresztül, megkóstolnak, kipróbálnak mindent, amit lehet, miközben az egyik szereplő mindent lejegyez, a másik mindent képletbe foglal. Két zseni filozófiai kalandregénye bontakozik ki a történetben.

A fordító megemlítette, hogy a könyv nyelvezetének fordítási szempontból nehézsége volt, hogy végig függő beszédben íródott, ami a német nyelvtan egyik olyan szabálya, amelyet a magyar nyelvre elég nehéz átültetni. Ettől talán egy kicsit egyhangúnak tűnhetnek a mondatok. Mégis érdemes elmélyedni benne, mert tele van váratlan fordulatokkal, mivel a két zseni hőbortjai miatt sok humoros kalandot él át.

W. G. Sebald: Austerlitz
Fordító: Blaschik Éva

A hatvanas években egy antwerpeni pályaudvaron elkezdett véletlen beszélgetések során tárul fel a főszereplő, Austerlitz élettörténete. A történet az európai történelem metszetét mutatja meg a főszereplő sorsán keresztül. Megszemélyesíti a kutató, gondolkodó és érző ember sorsát. Élettörténete talán Sebald története is. Csak az internátusban tudja meg a valódi nevét és azt, hogy a zsidóüldözések elől menekítették Angliába.

Csupán a titokzatos, megfejtésre váró emlékek maradnak társai – és azok az épületek, homlokzatok, vasúti csarnokok, alaprajzok, amelyeket megszállottan fényképez. Sebald hatalmas enciklopédikus műveltséggel rendelkezett (tragikus balesetben halt meg 2001-ben), amely ennek a regénynek is minden sorából árad.

A fordító számára gyönyörű, de nehéz feladat volt az író aprólékos leírásainak és a legkülönbözőbb művekből közbeszúrt idézeteknek azonosítása, kibontása és fordítása, vagy egy régebbi fordítás beillesztése.

Christoph Ransmayr: A Kithara-kór
Fordította: Adamik Lajos

Ransmayr azon ritka szerzők közé tartozik, akik bár kevés szépirodalmi művet jelentetnek meg, mindig ébren tudják tartani az érdeklődést saját maguk iránt. Foglalkozására nézve inkább világutazó lehetne, egy földrajzi lap (Geo) riportere. A regény szimbolikus mű, a „nagy háború” utáni korszakban játszódik, amelyben a helyreállítás mellett bosszú és bűnhődés kap szerepet. A cím egy rejtélyes betegség neve, amely a látás fokozatos elhomályosulását idézi elő, és ez a kór támadja meg az egyik főszereplőt.

Az író egy-egy mondatának megformálása között néha hónapok telnek el. A fordító példát olvasott fel egy hosszabb és főnevekkel gazdagon telerakott mondat magyar megoldására.

Bátonyi Viola

IBBY konferencia 2009

„Mese, mese, mátká” címmel szakmai konferenciát rendezett az IBBY (Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsa) 2009. január 19-én, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárában. A téma: az olvasás, olvasóvá nevelés, a mesék szerepe, közösségformáló ereje mindennapi életünkben.

Fodor Péter főigazgató üdvözlő szavaiban kihangsúlyozta a mese jelentőségét, hiszen, mint mondta, a mesét hallgató gyerekből lesz az olvasó felnőtt. A könyvtárosok közvetítők, lehetőséget nyújtanak, hogy történet és ember egymásra találjon. A jövőt építjük, miközben mesét mondunk, illetve olvasunk: szülőként, pedagógusként, könyvtárosként.

Bogyay Katalin szakállamtitkár arról beszélt, hogy a művészek: illusztrátorok, írók, költők különleges nyelvet használnak, ez a kulturális diplomácia nyelve. Majd átadta a Nemzetközi Honour List díjat, melyet az idén Berg Judit Rumini című meseregénye (Kálmán Anna illusztrálta, Pozsonyi Pagony adta ki) és Kiss Ottó Szerintem mindenki maradjon otthon vasárnap délután című története (Bara-

